

Azil i imigracije: perspektiva rubnih zona uniije i prava migranata

Vedrana Baričević

**U prosincu 2010. Hrvatska je
zatvorila 24. poglavlje *acquisa*,
poglavlje o pravdi, slobodi i
sigurnosti, ispunivši tako obveze
vezane za usvajanje europske
regulative o imigraciji i azilu. Široj
je javnosti malo poznato što to
znači**

U prosincu 2010. Hrvatska je zatvorila 24. poglavlje *acquisa*, poglavlje o pravdi, slobodi i sigurnosti, ispunivši tako obveze vezane za usvajanje europske regulative o imigraciji i azilu. Široj je javnosti malo poznato što to zapravo znači. Kako je u Hrvatskoj još uvijek vrlo niska razina imigracije, ta se pitanja ne doživljavaju kao problem koji nas se neposredno tiče. No politike koje smo usvojili imaju vrlo ozbiljne institucionalne, financijske i šire društvene implikacije, osobito iz perspektive ulaska u Europsku Uniju (EU) nakon kojega se očekuju jači migracijski pritisci i na naš teritorij. U većini zemalja EU-a migracija i azil dospjeli su na sam vrh političkih prioriteta. Naglim povećanjem priljeva migranata početkom devedesetih godina, zemlje članice odlučile su poduzeti zajedničke korake u kontroli i upravljanju migracijama. Politike koje su prije ovisile o nacionalnim odlukama, postale su jedno od ključnih područja europske regulacije, najprije kao posljedica spontanog približavanja članica, a potom kao plod planirane harmonizacije. Tako su stvoreni potpuno novi obrasci upravljanja migracijskim kretanjima, i to ne samo u Europi nego i u Africi i Aziji.

Harmonizacija europskih politika

Konvergencija i harmonizacija europskih azilskih i imigracijskih politika događa se u uvjetima ekonomske krize osamdesetih i devedesetih godina, intenzivnijih migracijskih kretanja nakon sloma socijalizma, te stvaranja osnova za jedinstveno tržište EU-a. Kao odgovor na porast migracija u doba ekonomske stagnacije i krize, useljeničke zemlje poput Njemačke i Francu-

ske ograničile su prihvata useljenika u nadi da će ih tako odbiti od svojih granica. Ne bi li spriječile prelijevanje migracijskih kretanja na svoj teritorij, susjedne su države poduzele iste korake. Lančani učinak tih mjera doveo je do značajnog ujednačavanja nacionalnih propisa koji su ponajprije bili usmjereni na prevenciju imigracije. Uspostavom temelja zajedničkog tržišta i uz perspektivu otvaranja unutarnjih granica EU-a, države članice

Nerestriktivnije imigracijske politike mogu uzrokovati promjene društvene strukture i etničkog sastava stanovništva, što često izaziva otpor država koje su morale prihvatiti određena pravila kako bi ušle u EU

zaključile su kako je potrebno planski graditi jedinstveni sustav migracijske kontrole i učinkovite zaštite vanjskih granica. Ostavljajući pitanja regulacije dobrovoljnih i regularnih migracijskih kretanja u većoj mjeri u nadležnosti nacionalnih zakonodavstava, novi je sustav uvelike harmonizirao pristup kontroli prisilnih i nezakonitih migracija (Byrne i dr., 2003; Hatton, 2005; Lavenex, 1998).¹

Kako europske institucije, ponajprije Europska komisija, nisu uspjele potaknuti članice EU-a da solidarno podijele zahtjeve za azilskom zaštitom, polazište novog sustava postao je inovativni mehanizam utvrđivanja odgovornosti država za prihvaćanje zahtjeva za azilom. Konvencija iz Dublina (1990) odredila je da je zemlja "prvog ulaza" odgovorna za brigu o tražiteljima azila na njezinu teritoriju, a pitanje azilske zaštite čvrsto je vezala za teritorijalne čimbenike migracijskih kretanja. Ujedno su poduzeti odlučni koraci da se stane na kraj nezakonitom ulasku, boravku i prebivanju u zemljama članicama. Uz stroge propise usmjerene protiv nelegalnog useljavanja, članice EU-a odlučile su proširiti mreže readmisijskih ugovora² koji omogućuju povrat ne samo tražitelja azila nego i nezakonitih migranata u zemlju podrijetla ili tranzita. U praksi to znači da država koja usvoji europski *acquis* i ugovore o readmisiji postaje odgovorna za sve tražitelje azila i nezakonite migrante koji se nađu na njezinu teritoriju – bilo da je on krajnje odredište bilo samo tranzitni prostor – osim ako dokaže da je suspektna osoba prošla ili boravila na teritoriju druge države uključene u sustav. U tom je slučaju ima pravo vratiti dotičnoj državi koja preuzima odgovornost za rješavanje njezina statusa.³ Te su nove politike primijenjene u EU i istodobno izvezene u zemlje koje su bile područja emigracije i tranzita osoba koje su se uputile u zapadnu Europu.

Taj sustav pravila ima ozbiljne posljedice kako za uključene države, osobito za rubne zone, tako i za osnovna ljudska prava migranata i tražitelja azila. Iz njega slijedi da se ključna odgovornost za migracijski pritisak prebacuje na rubna područja EU-a i, do određene mjere, u zemlje europskog susjedstva koje se stoga i same moraju koncentrirati na učinkovitu prevenciju useljavanja (Lavenex, 1998). Prihvata većeg broja useljenika zahtijeva

znatna financijska ulaganja, izgradnju institucionalnih kapaciteta i promjene koje su u većini društava nepoželjne. Priznanjem statusa zakonitog boravka, prebivališta ili zaštite prisilnih imigranata nacionalni se sustav obvezuje da će im osigurati niz skupih socijalno-ekonomskih prava (smještaj, zdravstvenu skrb, socijalnu pomoć, zapošljavanje itd.). Neovisno o tome je li riječ o zakonitome ili nezakonitom prebivanju na teritoriju određene države, nerestriktivnije imigracijske politike mogu uzrokovati promjene društvene strukture i etničkog sastava stanovništva, što često izaziva otpor država koje su morale prihvatiti određena pravila kako bi ušle u EU. Imajući u vidu sve veće društvene napetosti u razvijenim zapadnim demokracijama, rubne zone EU-a i periferne europske zemlje, posebice one s razmjerno homogenim etničkim sastavom stanovništva, sklone su spriječiti takav razvoj na svojem teritoriju. Istodoban izvoz prevladavajućega zapadnoeuropskog diskursa *kriminalizacije* migracija i azila, gdje se azilanti i drugi imigranti tretiraju kao čimbenik ekonomske stagnacije, kriminala i društvene nestabilnosti (Hyndman i Mountz, 2008), produbio je negativne percepcije useljenika. Stoga većina zemalja koje su usvojile europsku migracijsku arhitekturu nastoji udaljiti migrante od svojih granica, a posebice to žele one zemlje koje su postale novi "europski vratari" (Noll, 2002:29).⁴

Postnacionalna i kozmopolitska Europa

U posljednja dva desetljeća u akademskim se krugovima na migracijsku politiku u Europi gleda kroz prizmu kozmopolitizma i globalizacije ljudskih prava (Bosniak, 2000; Jacobson i Ruffer, 2003; Soysal, 1994). Inspirirani velikodušnim useljeničkim politikama u doba ekonomskog procvata nakon Drugoga svjetskog rata, ti krugovi zaključuju da je došlo vrijeme u kojemu stjecanje najvećeg broja temeljnih ljudskih prava ne ovisi više o volji nacionalnih režima nego o globalnom uređenju ljudskih prava. Dok nacionalne države još vode računa o uskim nacionalnim interesima, nadnacionalne organizacije i institucije ograničuju njihovo djelovanje i omogućuju globalizaciju ljudskih prava.⁵ Paradoksalno je, pak, što te teorije nastaju upravo u fazi oblikovanja krajnje restriktivnih politika i njihova širenja na sve udaljenije prostore europskoga i drugih kontinenata. Članice EU-a imaju mnogo mogućnosti da neželjene migrante udalje sa svojeg teritorija, odnosno da brigu o njima prebace na države u kojima je režim ljudskih prava vrlo upitan. Dok se grade sve nepropusniji mehanizmi za kontrolu nezakonitih migracija, dotle se snažno ograničuju zakonite migracije. Države samostalno odlučuju o tome koje su im kategorije imigranata korisne i potrebne, pa najčešće izdaju dopusnice za privremeni boravak, uz ograničena ekonomska i socijalna prava, zbog potreba tržišta rada (Hansen, 2009; Zavrtnik, 2006). Ostale kategorije dobrovoljnih useljenika vrlo teško dobivaju pravo na zakonito prebivanje, pa se najčešće pretvaraju u obespravljenе ilegalne imigrante.

Članice EU-a imaju sve veće mogućnosti transfera zahtjeva za državnom zaštitom u rubne ili vrlo udaljene zone, neovisno o tamošnjim standardima ljudskih prava, pa ljudska prava imigranata postaju poseban problem novoga europskog sustava. Teškoće nastaju u prijenosu kompleksnih politika azilske za-

štite u države koje se s time nisu ranije susretale. Nedostatak infrastrukture, iskustva i stručnog osoblja uzrokuje probleme u utvrđivanju i primjeni postupaka zaštite imigranata.⁶ Kako EU daje najveću financijsku i tehničku potporu kontroli i prevenciji migracijskih pritisaka, zaštita ugroženih skupina pada u drugi plan. Osim toga, države se svjesno bore protiv masovnijeg priljeva tražitelja azila, djelomice u skladu s europskim napucima, a djelomice zato da spriječe porast zahtjeva za azilom. U oba slučaja države nerijetko koriste različite strategije da zaobiđu standarde propisane zaštite koje EU neučinkovito kontrolira.

Stope prihvata azilanata iznimno su skromne: od 2004, kada je prvi zakon o azilu stupio na snagu, do danas Hrvatska je odobrila 18 azilskih i 8 supsidijarnih zaštita od ukupno 939 zahtjeva

Na nizu područja, osobito u rubnim zonama EU-a i zemljama izvan njezinih granica, ozbiljno se krše osnovna europska pravila o postupcima dodjele azila koja jamče minimalnu sigurnosti ljudi. Kako se često ne osiguravaju nužni uvjeti učinkovite evaluacije njihovih zahtjeva – poput odgovarajuće pravne pomoći, prijevoda, informiranja i sl. – a nerijetko ih se i odvrća od namjere da potraže državnu zaštitu, nova europska migracijska regulativa fizički veže te osobe za prostore nacionalnih država koje su nepripremljene ili nisu voljne osigurati osnovne mjere zaštite ljudskog života. Problemi nepropisnih procedura primijećeni su u većini srednjoeuropskih i istočnoeuropskih zemalja,⁷ a u nekim je državama rubne zone i prostorima izvan EU-a stanje potpuno izmaknulo kontroli. Posljednjih godina sve su učestalija izvješća međunarodnih organizacija o upotrebi krajnjih sredstava kojima se tražitelji azila nastoje odvratiti od pokušaja stjecanja državne zaštite. Eklatantni je primjer Grčka koja pokušava nasilno spriječiti ulazak na svoj teritorij, fizički se obračunava s tražiteljima azila i rabi razne inventivne metode kojima ih "prebacuje" u druge države, najčešće u Tursku.⁸ U Turskoj, koja je suočena s enormnim porastom broja zahtjeva za zaštitom, učestao je povratak tražitelja azila u matične zemlje dok su u njima uvjeti zbog kojih su izbjegli, kao što su ratni sukob i opasnost progona, još na snazi.⁹ Libijske vlasti, kojima Italija vraća sve više tražitelja azila, općenito ne priznaju utemeljenost zahtjeva za azilom te sve tražitelje azila nazivaju lažnim azilantima.¹⁰ Poput Turske, i Libija nerijetko vraća azilske aplikante na područja sukoba ili progona, kakvi su Sudan i Somalija.¹¹ Ni politike starih država članica nisu bezazlene. Sve je češći prisilni povratak izbjeglica u matične zemlje, čak i kada to nije potpuno sigurno.¹² Općenito, sve se više napora ulaže u upravljanje migracijama daleko od EU-a. Strategijama upravljanja zaštitom u zonama podrijetla najveći se dio svjetske izbjegličke populacije smješta u zemlje u neposrednoj blizini sukoba gdje se ne mogu kontrolirati uvjeti njihove zaštite.¹³

Hrvatski slučaj

U hrvatskom slučaju teško je podrobnije govoriti o učincima implementacije tih politika jer nema empirijskih studija o tome. Moguće je, međutim, naznačiti osnovne pravce razvoja politike. Dosad nije bilo informacija o teškim kršenjima ljudskih prava kao u Grčkoj, Libiji i Turskoj. No, ima indikatora da postupci zaštite azilanata ne udovoljavaju potrebnim standardima. Kao i u većini postsocijalističkih zemalja, i u Hrvatskoj su dokumentirane povrede proceduralnih normi vezanih za ostvarivanje odgovarajuće pravne pomoći, prijevoda i informiranja tražitelja azila o postupku i uvjetima zaštite (Feijen, 2007-2008). Pojedini tražitelji azila kazali su da ih je hrvatska policija općenito valjano tretirala, ali nije ih uputila na mogućnost stjecanja azila.¹⁴ Europski diskurs i prakse restrikcija naišli su i u nas na plodno tlo. Stope prihvata azilanata iznimno su skromne: od 2004, kada je prvi zakon o azilu stupio na snagu, do danas Hrvatska je odobrila 18 azilskih i 8 supsidijarnih zaštita od ukupno 939 zahtjeva, to jest samo 2,44 posto zahtjeva.¹⁵

Podijeljeni su i stavovi političkih elita o tim pitanjima. U raspravi o strategiji hrvatske migracijske politike u kontekstu približavanja EU, Odbor za useljništvo izrazio je bojazan da će se u Hrvatskoj dogoditi "zamjena stanovništva", odnosno da će na njezinu teritoriju "biti isti i veći broj stanovnika, ali će se u Hrvatskoj smanjiti broj Hrvata". Prema stavovima tog odbora, za Hrvatsku je ključno privlačenje iseljenih Hrvata na povratak, odnosno da vodi restriktivne politike prema strancima.¹⁶ S druge strane, Odbor za ljudska prava Sabora smatra da Hrvatska vodi previše restriktivnu imigracijsku politiku, te da su nužne promjene, osobito u politikama azilske zaštite.¹⁷ Rasprava u Saboru u povodu glasovanja o prijedlogu prvog zakona o azilu 2003. ukazuje na određene razlike između lijeve i desne opcije. Dok su HSLS i HSS tvrdili da Hrvatska treba uvesti restrikcije kako ne bi postala "prihvatni centar" za europske azilante, SDP je smatrao da se azilske politike ne mogu kreirati u skladu s ciljevima šire useljeničke politike te da je na tom području nužno pokazati veću osjetljivost jer je riječ o osobama koje traže zaštitu od progona ili sukoba.¹⁸

U lokalnim je zajednicama zamjetan snažan otpor prihvatu i integraciji tražitelja azila i azilanata. Izgradnja prihvatnih centara za te skupine useljenika redovito izaziva žestoke reakcije građana i lokalnih elita, koji koriste razne metode – od prosvjeda i neformalnih pritisaka do pokušaja provedbe lokalnih

U lokalnim je zajednicama zamjetan snažan otpor prihvatu i integraciji tražitelja azila i azilanata

referenduma – kako bi spriječili dolazak azilanata u svoj kraj.¹⁹ Potencijalno značajan iskorak predstavlja činjenica da je u posljednjih godinu dana Hrvatska odobrila gotovo četverostruko više azilskih i supsidijarnih zaštita nego u prethodnoj godini. To bi moglo značiti da je nacionalni sustav spremniji usvojiti velikodušniju politiku zaštite ugroženih skupina, što se može tu-

mačiti i kao dokaz spremnosti za suradnju s EU-om, posebno u politikama solidarnosti koje potenciraju Europska komisija i Europski parlament. Nakon ulaska Hrvatske u EU očekuju se znatno veći migracijski pritisci na njezine granice i ozbiljniji interes prisilnih migranata za zaštitu na njezinu teritoriju. Ako ne želi kršiti temeljne standarde zaštite ljudskih života, Hrvatska će morati pokazati veću spremnost da prihvati izbjeglice i tražitelje azila. Kako će to stvoriti pritisak na institucionalne strukture i državni proračun, nužna će biti i pomoć EU-a, koja se dosad pokazala deficitarnom.

Teško je vjerovati da će rubne zemlje, koje nisu tradicionalne imigracijske zone, biti voljne korjenito mijenjati svoje društveno okruženje, pogotovo ako prevladava mišljenje da ih "stara Europa" želi učiniti svojim "dvorištem za neželjene migrante"

Zaključno, u EU je postalo prilično jasno da je postojeći sustav neodrživ iz perspektive ljudskih prava. Premda Europska komisija i Europski parlament nastoje potaknuti članice da budu senzibilnije prema zaštiti osjetljivih skupina useljenika, većina država članica nije voljna odustati od svoje pozicije. Pristajući na kompromise s pojedinim članicama, i sama Komisija aktivno vodi politiku upravljanja migracijama u udaljenim zonama, uključujući Libiju,²⁰ premda je uspjela uvjeriti neke članice da prihvate njezine sugestije o nevraćanju tražitelja azila u države koje nemaju sustav zaštite, kao što je Grčka.²¹ U posljednje se vrijeme u Europskom parlamentu raspravlja o znatnijoj financijskoj pomoći državama koje su spremne prihvatiti veći broj ugroženih useljenika.²² No, i uz izdašna financijska izdvajanja teško je vjerovati da će rubne zemlje, koje nisu tradicionalne imigracijske zone, biti voljne korjenito mijenjati svoje društveno okruženje, kao što se dogodilo u zapadnoj Europi, pogotovo ako prevladava mišljenje da ih "stara Europa" želi učiniti svojim "dvorištem za neželjene migrante" (Byrne i dr., 2003:1). U svibnju 2010. osnovan je Europski azilski ured za potporu (EASO) koji treba poticati suradnju među državama članicama u skladu s načelima solidarnosti i radi izjednačavanja uvjeta prihvata tražitelja azila.²³ No većina država nije voljna prihvatiti strategije solidarnosti, a svaka intervencija EU-a glede prihvata useljenika interpretira se kao povreda nacionalne suverenosti. Države žele zadržati isključivo pravo da odrede tko su članovi njihove zajednice. Istodobno, postoji svijest o tome da su promjene nužne, te se sve češće raspravlja o potrebi prevladavanja uskih nacionalnih interesa. Lisabonski ugovor omogućio je jačanje nadnacionalnih mehanizama EU-a, ali na tome osjetljivom području mehanizmi intergovernmentalizma još čine osnovu odlučivanja i djelovanja. Ako ne žele potpuno potkopati svoju demokratsku legitimnost, europske će zemlje morati pronaći nova rješenja.

broj 5 - ožujak 2011.

Bilješke

- 1 Dobrovoljne migracije odnose se na kretanje pojedinaca koji bez prisile mijenjaju državu svoga prebivališta ili boravišta, dok prisilni migranti dolaze na područje druge države kako bi potražili zaštitu od progona ili kršenja svojih ljudskih prava u matičnoj zemlji. Zakonite migracije podrazumijevaju privremeno ili trajno naseljavanje na određenom teritoriju u skladu s uvjetima koje propisuju zakoni određene države. U slučaju dobrovoljnih migracija, odluku o odobravanju zakonitog boravka donosi sama država članica i nema propisanih uvjeta pod kojima je dužna primiti dobrovoljnog migranta. U slučaju prisilnih migracija, EU propisuje uvjete i procedure na temelju kojih osoba može dobiti azilsku zaštitu. Nezakonite migracije podrazumijevaju ilegalan prelazak državne granice ili boravak i prebivanje na teritoriju bez zadovoljavanja zakonskih uvjeta, te se strogo nadziru u okviru EU-a. Termin *nezakonit* ima negativnu konotaciju jer izjednačava useljenike s prijestupnicima. Zato se u literaturi češće koristi izrazi *neregularni* ili *neregistrirani* useljenici (Koser, 2005). Budući da su te skupine useljenika definirane europskim i hrvatskim zakonodavstvom, u tekstu ću zbog jasnijeg razlikovanja koristiti termin nezakonite migracije.
- 2 Europa Press Releases, MEMO/05/351, 5.10.2005., <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/351&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>.
- 3 Ako se riječ o dobrovoljnom useljeniku, druga država može strancu odobriti status boravka ako za to ima određeni interes (najčešće radi zadovoljavanja potreba tržišta rada) ili ga može vratiti u zemlju podrijetla ili sljedeću tranzitnu zonu. Ako je riječ o tražitelju azila, država je dužna pokrenuti postupak utvrđivanja utemeljenosti zahtjeva za azilom, osim ako ne utvrdi odgovornost neke treće zemlje s kojom ima sklopljen readmisijski ugovor.
- 4 To ne znači da su sve države jednako uspješne u tome. Manje razvijene i slabije uređene države ponekad nisu sposobne strogo kontrolirati migracije, te zbog nedostatka financijskih i institucionalnih resursa često ne mogu spriječiti ulazak nezakonitih migranata na svoj teritorij ili ih vratiti na područja s kojih dolaze ili u tranzitne zone.
- 5 Termin *postnacionalno* simbolički označava kraj apsolutne ingerencije nacionalne države u domeni politika inkluzije u nacionalnu zajednicu, odnosno novi poredak u kojemu su nedržavljeni temeljem univerzalnog važenja ljudskih prava statusno gotovo izjednačeni s državljanima nacionalne države.
- 6 *How good are refugee status decisions in Central and Eastern Europe?* UNHCR, 2008, <http://www.unhcr-budapest.org/index.php/component/content/article/19-news/98-how-good-are-refugee-status-decisions-in-central-and-eastern-europe?directory=4> (12/2009).
- 7 Te prakse nisu ograničene samo na novoformirane azilske sustave ili slabije uređene zemlje. Izvješća navode da britanska policija nerijetko krši zakonom propisane procedure te na razne načine odvraća useljenike od namjere da potraže azil u Velikoj Britaniji. *Border staff humiliate and trick asylum*

- seekers – whistleblower*. Taylor D., Muir, H., Guardian, 2.2.2010, <http://www.guardian.co.uk/uk/2010/feb/02/border-staff-asylum-seekers-whistleblower> (12/2010).
- 8 Prema izvješćima, grčka granična policija koristi razne metode kako bi tražitelje azila vratila preko granice s Turskom. Tako patrole na moru navodno nasilno odguravaju čamce s imigrantima, među njima i tražitelje azila, preko granične crte s Turskom, te im ne dopuštaju da pokušaju ponovno prijeći granicu. Neki tražitelji azila koji su uspjeli doći do grčkog kopna kazali su da ih je policija namamila u čamce kako bi krenuli u drugu luku gdje su navodno trebali aplicirati za azil, da bi ih zatim prijevarom vratila na turski teritorij. Nerijetko je tražiteljima azila rečeno da bi zahtjev za azilom značio dugotrajan zatvor. Tražitelji azila žalili su se da su bili izloženi i fizičkom zlostavljanju kako bi povukli zahtjev za azilom. *Greece: Iraqi Asylum Seekers Denied Protection*. Human Rights Watch, 25. studenoga .2008. <http://www.unhcr.org/refworld/docid/492fedaf95.html> (12/2010).
 - 9 *Recent Reports Designate Turkey an "Unsafe Third Country"*. IRAIN, 1997/1998, <http://www.irainc.org/nletter/w97s98/unsafe.html> (1/2011).
 - 10 Engleski termin *bogus asylum seekers* koristi se za tražitelje azila koji podnose prijavu kako bi stekli pravo boravka na teritoriju određene zemlje, premda migriraju zbog drugih razloga.
 - 11 *European Union: Managing Migration Means Potential EU Complicity in Neighboring States' Abuse of Migrants and Refugees*. Human Rights Watch, 17. listopada 2006. <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4565dfbb4.html> (12/2010).
 - 12 Vraćanje Iračana na teritorij Iraka izloženo je velikim kritikama međunarodnih organizacija koje upozoravaju da pojedini dijelovi zemlje još nisu sigurni za život, te povratak nerijetko završi gubitkom života. *Anger as EU departs Iraqi refugees*. Aljazeera, 9.6.2010., <http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/06/20106913162071754.html> (1/2011).
 - 13 *UNHCR Worried about Growing Number of Conflict IDPs, Lack of Access in Insecure Areas*. Human Security Rights Project, 3. studenoga 2010. <http://www.afghanconflictmonitor.org/2010/11/unhcr-worried-about-growing-number-of-conflict-idps-lack-of-access-in-insecure-areas.html> (11/2010).
 - 14 *Hrvatska odobrila treći azil*. Bužinkić, E., H-alter, 8. kolovoza 2008. <http://www.h-alter.org/vijesti/vijesti/hrvatska-odobrila-treci-azil> (10/2009).
 - 15 Godišnja stopa odobrenja azila kretala se od 0,0 posto (2004, 2005, 2007) preko 0,93 posto (2006) do 4,65 posto (2008). Usporedbe radi, 2009. Njemačka, Velika Britanija i Francuska pozitivno su ocijenile oko 30 posto zahtjeva, Finska oko 80 posto, a Poljska 92 posto zahtjeva za zaštitom (EUROSTAT, 2009). U Hrvatskoj se tek od 2009. uočava znatniji porast pozitivnih odluka na 16,7 posto. Statistical Summary on Asylum Seekers in Republic of Croatia 2004–2010, UNHCR, 2010, http://www.unhcr.hr/images/stories/news/stats/docs/asylum_total.pdf (01/2011).
 - 16 Izvješće o Prijedlogu strategije migracijske politike Republike Hrvatske za 2006./2007. godinu. Hrvatski sabor, Odbor za useljništvo, 24. siječnja 2006. http://croatia.ch/tjedan/pdfs/lzvjesce_o_20migracijskoj_20strategiji.pdf (12/2010).
 - 17 Izvješće Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina o Prijedlogu strategije migracijske politike Republike Hrvatske za 2006./2007. godinu. <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=8162> (12/2010).
 - 18 *Sabor: Zastupnički klubovi koalicije podržali Zakon o azilu, oporba za treće čitanje*. Index, 16. svibnja 2003. <http://www.index.hr/vijesti/clanak/sabor-zastupnicki-klubovi-koalicije-podrzali-zakon-o-azilu-oporba-za-trece-citanje/137934.aspx> (1/2011).
 - 19 *Hrvatska se sprema za svog prvog azilanta*. Nacional, 3. lipnja 2006. <http://www.nacional.hr/clanak/23589/hrvatska-se-sprema-za-prvog-azilanta> (9/2010).
 - 20 *The EU evades its obligations to protect refugees and trusts Colonel Gaddafi to do the job*. ECRE, 8.10.2010. <http://www.ecre.org/node/1640> (12/2010).
 - 21 *Stop sending asylum seekers to Greece*. Pismo upućeno vlada članica EU-a, ECRE, 29. listopada 2010. http://www.ecre.org/files/2010_10_29%20Stop%20transfers%20Greece_ECRE.pdf (12/2010).
 - 22 *EU: Parlament predlaže plaćanje državama koje prihvate izbjeglice*. Pravo azila, 18. svibnja 2010. <http://www.azil.com.hr/news.aspx?newsID=369&pageID=1> (07/2010).
 - 23 *EU: Osnovan Europski azilski ured za potporu*. Pravo azila, 19. svibnja 2010. <http://www.azil.com.hr/news.aspx?newsID=370&pageID=1> (6/2010).

Literatura

- Bosniak, L. (2000). Citizenship Denationalized. *Indiana Journal of Global Law Studies*. 7: 447-509.
- Byrne, R., Noll, G., Vedsted-Hansen, J. (2003). *Understanding Refugee Law in an Enlarged European Union*. Dostupno na: <http://www.forcedmigration.org/events/prague2004/byrne-paper.pdf>
- Feijen, L. (2007). *Asylum Conditionality: Development of Asylum Systems in the Western Balkans in the Context of the European Union's External Dimension*. ERA Forum, 8: 495-509.
- Feijen, L. 2008. Facing the Asylum-Enlargement Nexus: the Establishment of Asylum Systems in the Western Balkans. *International Journal of Refugee Law* (20) 3:413-431.
- Hansen, R. (2009). The poverty of postnationalism: citizenship, immigration, and the new Europe. *Theory and Society*. (38) 1:1-24.
- Hatton, T. J. (2005). European Asylum Policy. *National Institute Economic Review*. 194:106–119.
- Hyndman, J., Mountz, A. (2008). Another Brick in the Wall? Neo-Refoulement and the Externalization of Asylum by Australia and Europe. *Government and Opposition*. 43 (2): 249-269.
- Jacobson, D., Ruffer, G. B. (2003). Courts Across Borders: The Implications of Judicial Agency for Human Rights and Democracy. *Human Rights Quarterly*. (25) 74-92.
- Koser, K. (2005). *Irregular migration, state security and human security*. A paper prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration. Dostupno na: <http://www.gcim.org/attachements/TP5.pdf>
- Lavenex, S. (1998). "Passing the Buck": European Union Refugee

- Policies towards Central and Eastern Europe. *Journal of Refugee Studies*. (11) 2:126–145.
- Noll, G. (2002). The Central Link: Germany, Poland and the Czech Republic. U: Byrne, R. i dr. (ur.). *New Asylum Countries? Migration Control and Refugee Protection in an Enlarged European Union*. Hague: Kluwer Law International, str. 351-372.
- Soysal, N., Y. (1994). *Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe*. Chicago: University of Chicago Press.
- Zavratnik, S. (2006). Contemporary Immigration and Asylum Policy in Slovenia: Rethinking Questions of Entrance and Integration. *Analles*. (16) 2:343–354. ■